

Opinie zoals aangeboden aan het Financieele Dagblad, in licht bewerkte vorm geplaatst in de rubriek Optiek (p.9) op 24 november 2008 met als kop "Naar een duurzaam kapitalisme".

Van crisis naar duurzaam kapitalisme

De maatregelen van de G20-top over de kredietcrisis schieten tekort om een volgende crisis te voorkomen. Daarvoor moeten de spelregels zodanig worden aangepast dat sprake is van duurzaam kapitalisme. Anders is het wachten op de volgende crisis.

Op het eerste gezicht is de top een onverwacht succes geworden. Van de dieperliggende oorzaken worden echter alleen de torenhoge bonussen aangepakt. Daarnaast verbieden enkele landen, waaronder Nederland, tijdelijk het speculeren op koersverliezen met ongedekte aandelen ("naked short-selling"). Voor het overige hebben de oude spelregels voor financiële handel alles wonderbaarlijk overleefd. De hedge-fondsen worden bijvoorbeeld niet aangepakt.

Hier dreigt een kans te worden gemist. Op het zeer geslaagde Triple Bottom Line Investing (TBLI) Congres in Amsterdam van 13-14 november kwamen deskundigen in duurzame financiering met veel ingrijpender aanbevelingen, zoals: kredietverlening op basis van duurzaam gedrag ("Triple-A op basis van Triple-P"); het aanscherpen van de eisen voor maatschappelijk verantwoord investeren tot het streven naar een "zero footprint"; en invoering van de "Tobin tax", een minimale heffing op korte-termijn speculatie met wisselkoersen.

De G20 blijft steken in een oproep tot meer en beter toezicht. Het toezicht heeft inderdaad schromelijk gefaald. Greenspan beschikte niet over de benodigde informatie en zelfs de beste experts kunnen de waarde van banken niet meer inschatten. Beter toezicht vereist vereenvoudiging van het stelsel, aldus minister Bos.

Al sinds het begin van de aandelenhandel veroorzaakt het stelsel een voortdurende reeks crises. Bekende voorbeelden zijn de Hollandse tulpenmanie in de 17e eeuw, de beurskrach van 1929, de Japanse vermogenszeepbel in de jaren 1980 en de internetzeepbel in 2001.

Wat is nodig om de volgende crisis te voorkomen? Om te beginnen een systematische, wetenschappelijk onderbouwde aanpak tot een minimale maar fundamentele aanpassing van ons financiële stelsel. De basis van gezond kapitalisme blijft daarin overeind, enkele sociale elementen worden toegevoegd en asociale uitwassen tegengegaan. Het is tijd voor duurzaam kapitalisme.

Bijvoorbeeld: Kapitalisme dat rekening houdt met grenzen aan de groei: klimaatverandering, oprakende fossiele brandstoffen en grondstoffen, etc. Welke aanpassingen zijn mogelijk om de risico's van niet-duurzame, ongebreidelde groei goed mee te nemen in investeringsbeslissingen?

Ander voorbeeld: Het profiteren van het verlies van een ander is fundamenteel asociaal. Speculanten op koersdalingen hebben baat bij het in de wereld sturen van valse geruchten die de koers doen kelderen. Hoeveel kost ons dit en wat levert het op? Wat gebeurt er als we deze transacties verbieden?

Dan is er het belang van de lange termijn, die nu ondersneeuwt in de waan van de dag. De auto-industrie in Detroit wankelt vooral omdat men werd aangestuurd op kwartaalcijfers en niet tijdig heeft geïnnoveerd. Waarom verlagen beursanalisten hun waardering niet bij het ontbreken van een duurzame langetermijnstrategie?

En ten slotte: kapitalisme dat het nemen van verantwoorde in plaats van roekeloze investeringsrisico's aanmoedigt. Worden hieraan harde grenzen gesteld? Dit vereist ook verbodenheid met de realiteit, die nu zoek is. Hoe kan deze worden hersteld?

De oproep aan deskundigen en beleidmakers is daarom de volgende: Kom snel met grondig onderbouwde voorstellen voor de G20 (deadline: 31 maart 2009). Stel nieuwe spelregels op. Werk de voorstellen van de sprekers op het TBLI-congres uit. Zorg dat deze deskundigen in duurzame financiering deelnemen aan de relevante gremia, waarin hedgefondsen tot nu toe kennelijk de boventoon voeren. Zorg dat er daadwerkelijk iets verandert. Zodat herhaling van de kredietcrisis wordt voorkomen en we verder kunnen met een solide stelsel voor duurzame financiering in de 21e eeuw.

Dr. Arthur ten Wolde werkt als senior consultant bij IMSA Amsterdam